

Ya tenzih edersin ya teccim ve teşbih çukuruna düşersin

Ya tenzih edersin ya teccim ve teşbih çukuruna düşersin. Kendilerine Selefi diyen, selefe isnad eden ama hakikakatte seleften fersah fersah uzak olanların en sık başvurduğu savunmalardan biri, “Kur’an’da ‘münezzeh’ veya ‘mukaddes’ kelimeleri doğrudan bu lafızla geçmiyor” iddiasıdır. Bu, tam bir kelime oyunundan ve lafızperestlikten ibarettir.

Lafız Yoksa Mana da mı Yok? Kur’an’da her ayette geçen “**Sübhân**” lafzı ne demektir? “Sübhânellah” demek; “Allah’ı her türlü noksanlıktan, mahlukata benzemekten, kusurdan tenzih ederim” demektir. **Tenzih** kökünden gelen bu mana, Kur’an’ın yüzlerce ayetinde mevcuttur.

Şûrâ Suresi 11. Ayet:

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ

“O’nun benzeri hiçbir şey yoktur.” ayeti, baştan aşağı bir tenzih beyanıdır. “Münezzeh” kelimesi, tam olarak bu ayetin ifade ettiği “hiçbir şeye benzememe” hakikatinin Arapça dil kurallarına göre tek kelimelik ismidir. Bunu inkar etmek, ayetin manasını inkar etmektir.

“Ehad” İsminin Hakiki Manası

İhlas Suresi’nde Rabbimizin kendini tanıttığı “**Ehad**” ismi, basit bir matematiksel “bir” (vâhid) demek değildir.

Ehad; Zâtı itibarıyla bölünmesi, parçalanması, cüzlerden oluşması imkansız olan tek demektir.

Eğer bir varlığa el, yüz, parmak, baldır gibi mahlukata ait uzuvlar (cevârih) isnad ederseniz; o varlığı cüzlerden oluşan, parçalanabilen ve dolayısıyla mahlukata benzeyen bir varlık haline getirmiş olursunuz.

Oysa Allah, **Ehad’dır**. O’nun ne cüzü vardır, ne dengi vardır, ne de maddesi vardır. O, maddeden, zamandan ve mekândan münezzehtir.

Selef-i Salihîn ile Selefilik Arasındaki Uçurum

Bugün kendilerine “Selefi” diyenler ile İmam Malik, İmam Şafii, İmam Ahmed bin Hanbel gibi hakiki **Selef-i Salihîn** arasında çok büyük bir fark vardır.

İmam Malik’e istiva (Allah’ın Arş’a yönelmesi/hükmetmesi) sorulduğunda şu meşhur cevabı vermiştir:

“İstiva malumdur (Kur’an’da geçer), keyfiyeti (nasıllığı) ise meçhuldür (akılla bilinmez). Buna inanmak vacip, bu konuda soru sormak ise bid’attir.”

Hakiki Selef Ne Yaptı? (Sükût ve Tefvîz)

Hakiki Selef imamları, müteşabih (manası kapalı) ayetleri gördüklerinde **“Tefvîz”** yolunu seçtiler. Yani: *“Biz bu kelimenin zahiri manasını (oturmak, el, yüz gibi) Allah’a yakıştıramayız. Çünkü Allah mahlukata benzemez. Manasını ve mahiyetini Allah’a havale ediyoruz”* deyip sustular. **Asla konuşmadılar, cisimleştirmediler.**

Bugünün Selefleri Ne Yapıyor? (Tecsim ve Teşbih)

İbn Teymiye ile başlayan ve bugün devam eden ekol ise susmadı. İmam Malik’in *“keyfiyeti meçhuldür”* sözünü alıp, *“Demek ki bir keyfiyeti (nasıllığı) var ama biz bilmiyoruz. Yani Arş’ın üzerinde oturuyor ama nasıl oturduğunu bilmiyoruz”* diyerek **hâşâ Allah’a bir mekân, cihet ve oturuş biçimi** isnad ettiler. Bu ise düpedüz **Tecsim** (Allah’ı cisim gibi düşünmek) ve **Teşbih** (Allah’ı mahlukata benzetmek) inancıdır.

Sorun, lafızları alıp onların zihnimizdeki şekilleriyle Allah’a nisbet etmeye başladığımız anda ortaya çıkar. *“Eli var ama nasıl bilmiyoruz”* demek, ilk bakışta masum görünse de, zihinde bir tasavvur doğurur. Bu tasavvur ister istemez mahlûka benzer bir çerçeve çizer. İşte selef bu kapıyı tamamen kapatmıştı. Çünkü Allah hakkında yanlış tasavvur, en tehlikeli hatadır.

Büyük imamlar konuşmadı. Çünkü sustukları yerde hakikat vardı.

“İstivâ malûm, keyfiyeti meçhul” dediler ve kapıyı kapattılar. Neden? Çünkü o kapı açılırsa, zihin Allah’ı şekillendirmeye başlar.

Bugün ise o kapı sonuna kadar açıldı: Konuşuldukça konuşuldu, tarif edildikçe edildi... Ve sonunda zihinde, mahlûka benzeyen bir tasavvur üretildi.

Tevhid, sadece “bir” demek değildir. Tevhid, “O hiçbir şeye benzemez” diyebilmektir.

“Bir” deyip, sonra o “bir”e yön, mekân, uzuv ve sınır yüklemek...Bunların hepsi mahlûkun vasfıdır. Bunları kabul edip sonra *“ama nasıl olduğunu bilmiyoruz”* demek, hatayı örtmekten başka bir şey değildir. Bu, tevhid değil; örtülü teşbihtir.

“Allah sübhânehu ve teâlâ” diyerek diliyle tenzih eden, fakat zihninde O’na yön, mekân ve uzuv isnadı açan bir yaklaşım; kendi içinde çelişir. Zira “sübhânehu” demek, Allah’ı her türlü noksan ve mahlûkata ait kayıttan uzak bilmek demektir. Aynı cümlede hem tenzih iddiası hem de teşbih çağrışımı yan yana duramaz.

“Sübhânehu ve teâlâ” diyorsak, bunun anlamını zihnimizde de muhafaza etmeliyiz. Aksi hâlde yücelten sözler, kendi maksadını gölgeleyen bir çelişkiye dönüşür.